

Konsta Happonen & Tomi Kiilakoski (toim.)

NUORUUDEN KOLME VUOSIKYMMENTÄ

Nuorisobarometri 2024

© Valtion nuorisoneuvosto, Nuorisotutkimusseura, Opetus- ja kulttuuriministeriö

Muutokset on tehty tekijöiden ja julkaisijoiden luvalla.

ISBN 978-952-372-065-7 (nid.) ISBN 978-952-372-066-4 (PDF)

Julkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9219, nro 251

Verkkojulkaisuja (Nuorisotutkimusseura) ISSN 1799-9227, nro 189

Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja, ISSN 2489-9461 (painettu), nro 78

Valtion nuorisoneuvoston julkaisuja ISSN 2489-947X (verkkojulkaisu), nro 78

SAATTEEKSI

Nuorisobarometreja on tehty vuodesta 1994. Kuluneen 30 vuoden aikana Nuorisobarometrasta on muovautunut nuorisoalan tunnettu ja näkyvä instituutio, jolla on myös yleisempää yhteiskuntapoliittista merkitystä. Tämä ei olisi mahdollista, ellei suomalainen yhteiskunta arvostaisi nuorisoa koskevaa tietopohjaa ja olisi kiinnostunut nuoruudesta. Nuorisobarometrin ydin on säilynyt samankaltaisena 1990-luvulta nykypäivään.

Nuorisobarometrin tehtävänä on tutkia nuorten arvoja ja asenteita heidän itsensä kuvaamana. Erityisesti julkisuudessa nuoria katsotaan usein joko pelkojen ja uhkakuvien tai toiveiden kautta. Tällaiset kuvat vastaavat harvoin, jos koskaan, kaikkien nuorten näkökulmaa. Nuorisobarometrin kaltaista tiedonkeruun instrumenttia tarvitaan, jotta Suomessa olisi käytettävissä tietoa siitä, miten nuoret asioihin suhtautuvat.

Vuoden 2024 Nuorisobarometrin tiedonkeruuseen vastasi kaikkiaan 2 353 nuorta. Tiedonkeruun toteutti Taloustutkimus Oy. Aineistonkeruu toteutettiin hyödyntäen kahta erilaista tiedonkeruutapaa: puhelinhaastatteluita ja verkkolomaketta. Noin puolet vastaajista on haastateltu puhelimitse. Loput ovat saaneet kirjeitse kutsun vastata kyselyyn verkossa. Otannat toteutettiin ositetusti. Perusjoukko jaettiin iän (15–19, 20–24, 25–29), rekisteröidyn sukupuolen (mies, nainen) ja äidinkielen (suomi, ruotsi, muu) mukaisiin ositteisiin. Väestötietojärjestelmästä poimittujen satunnaisotosten ositteiden koot määritettiin niin, että molemmilla tiedonkeruumenetelmillä saataisiin kerättyä 1000 nuoren kokoinen väestöllisesti edustava otos. Ruotsinkieliset nuoret kutsuttiin vastaamaan kyselyyn ruotsiksi, muut suomeksi. Verkkolomakkeeseen vastaavat saivat verkkosivun avaamisen jälkeen valita, vastasivatko tutkimukseen suomeksi vai ruotsiksi.

Kansallisesti edustava tutkimus kuvaa, miten eri-ikäiset, eri puolilla Suomea asuvat, eri sukupuoliset ja vaikkapa erilaisia vähemmistökokemuksia omaavat nuoret mieltävät työllisyyttä, koulutusta, kansalaisuutta, yhteiskunnan instituutioita, palveluita tai tulevaisuutta koskevat kysymykset. Nuorisobarometrasta on muotoutunut myös nuorisopolitiikan työväline, jonka kysymyksiä käytetään arvioimaan sitä, miten valtio on

onnistunut toimissaan. Nuorisobarometrin tietoja hyödynnetään myös erilaisissa politiikkaohjelmissa, hankkeissa ja nuoria koskevien toimenpiteiden suunnittelussa.

Nuorisobarometri ei tietenkään yksinään riitä nuorisoa koskevaksi tietopohjaksi. Tarvitaan laajalti eri tieteenaloilla eri menetelmin tuotettua tietoa, viranomaistietoa sekä nuorten kokemusasiantuntijuutta. Voi kuitenkin väittää, että ellei Nuorisobarometria olisi, puuttuisi nuoria koskevasta tietopohjasta yksi keskeinen palanen.

Valintakoetta varten nuorisobarometristä on valittu kaksi lukua: "Onko menestyminen itsestä kiinni?" (sivut 41–42) ja "Tulevaisuususkko" (sivut 81–85). Tekstit julkaistaan suomen kielellä sellaisenaan sekä ruotsinkieliseen kokeeseen käännettynä. Tekstit ja taulukot on muokattu saavutettavaan muotoon.

Saateteksti perustuu julkaisun esipuheeseen ja Aineistot ja menetelmät -lukuun, joiden kirjoittamiseen ovat osallistuneet Konsta Happonen (tilastotutkija, Nuorisotutkimusseura), Eija Kauniskangas (erityisasiantuntija, valtion nuorisoneuvosto), Tomi Kiilakoski (dosentti, vastaava tutkija, Nuorisotutkimusseura) ja Jenni Palomäki (vs. pääsihteeri, valtion nuorisoneuvosto)

ONKO MENESTYMINEN ITSESTÄ KIINNI?

Sivut 41–42

Jo 1990-luvun Nuorisobarometreissa havaittiin yksilöllisyyden tärkeys nuorille.

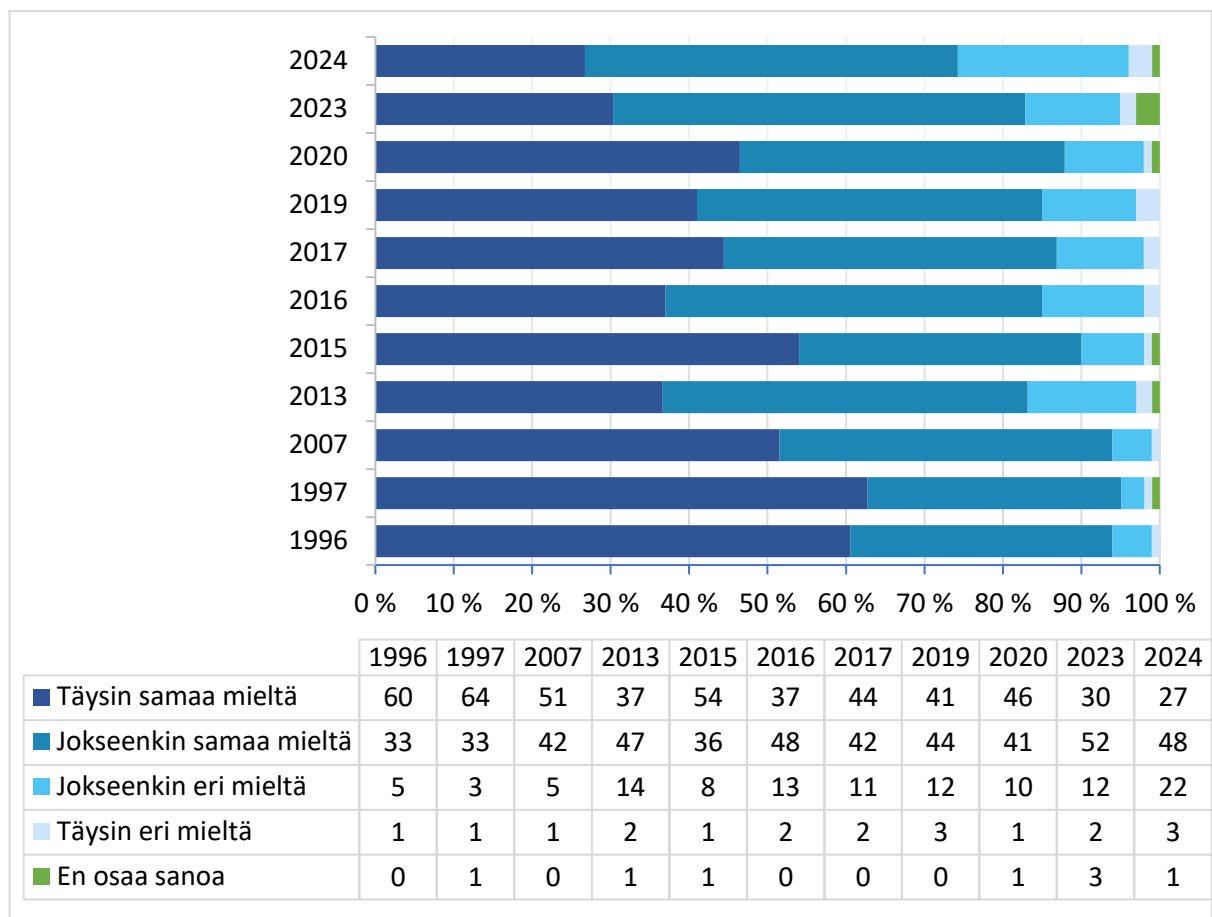
Barometrien tulosten tulkittiin vahvistavan kuvaa yksilöllisyyttä korostavasta nuorisosta (Saarela 1997a). Tuolloin 1970-luvulla syntyneet X-sukupolven edustajat olivat tulleet nuoruusikään ja 1980-luvun alun jälkeen syntyneistä Y-sukupolven edustajista osa kolkutteli jo nuoruuden portteja. Yksilöllisyyden korostuminen on leimannut puhetta molemmista sukupolvista. Näissä keskusteluissa on korostettu, että yksilöllisyys on toisaalta kulttuurinen ihanne, joka saa käyttövoimaansa kuluttamisesta niillä nuorilla, joilla on taloudellinen pääsy kuluttamisen maailmaan. Toisaalta myös koulutus- ja työllisyyspolitiikkaa on siirretty suuntaan, joka korostaa yksilön vastuuta omasta tulevaisuudestaan ja työllistymisestään. Näin yksilöllisyys on sekä mahdollisuus että pakko. (Furlong & Cartmel 1997; Hoikkala & Paju 2002; Kiilakoski 2023.) Tämän kehityskulun todetaan jatkuneen. Kriittisesti on huomautettu, että entistä useampien ammattikuntien tehtäväksi on tullut valmentaa nuoria ottamaan yksilöllistä vastuuta ja hakemaan tätä kautta vastauksia pikemminkin omasta itsestään kuin yhteiskunnan rakenteista. (Mäkelä, Mertanen & Brunila 2021.)

Nuorisobarometreissa kysymystä yksilöllisyydestä on tutkittu väittämällä ”Menestyminen elämässä on itsestä kiinni”. Kysymys on esitetty 11 kertaa vuosien 1996–2024 välillä. Sen on ajateltu mittaavan yksilöllisyyden arvostamista sinänsä, mutta myös omillaan pärjäämistä (Siltala 2020, 120). Yksilöllisyyden korostaminen on näkynyt myös monissa muissa Nuorisobarometrin kysymyksissä. Esimerkiksi vuoden 2020 Nuorisobarometrissa kysyttiin, kenellä pitäisi olla vastuu suomalaisten hyvinvoinnista. Suurimman vastuun vastaajat näkivät olevan yksilöllä: 90 prosenttia vastaajista ajatteli, että (suomalaisella) ihmisellä itsellään on vähintään melko suuri vastuu omasta hyvinvoinnistaan (Myllyniemi & Kiilakoski 2021, 55).

1990-luvulla kysymys menestymisestä esitettiin kaksi kertaa (kuvaaja 19). Tuolloin vastaajien usko yksilön vastuuseen menestyksestään oli vankkaa, sillä yli 90 prosenttia vastaajista oli väittämän kanssa samaa mieltä. Vuonna 1997 vastaajista 64 prosenttia

eli lähes kaksi kolmesta vastaajasta oli täysin samaa mieltä. 2000-luvulle tultaessa osuudet putosivat hieman, mutta samaa mieltä olevien määrä säilyi yli 80 prosentin osuuksissa.

Vuonna 2023 erittäin paljon samaa mieltä olevien osuus oli 30 prosenttia. Vuonna 2024 vastaava osuus puhelinvastaajista oli 27 prosenttia, mikä on matalin lukema vuosina 1997–2024. Vähintään jokseenkin samaa mieltä olevien osuus oli 75 prosenttia, mikä myös on pienin lukema barometrin mittausaikana. Vastaavasti eri mieltä olevien osuus (25 %) on suurin mittausaikana. Lukemat herättävät mielenkiintoisen kysymyksen: jos aiempien barometrien tulkinnat siitä, että kysymys mittaa sekä yksilöllisyyden arvostusta että uskoa siihen, että yksilön pitää pärjätä itse, millaisesta muutoksesta 2020-luvun tuloksissa on kysymys? Ovatko nuorten näkemykset yksilön mahdollisuuksista elää omillaan vähentyneet vai onko kyse siitä, että joidenkin nuorten keskuudessa yksilöllisyyden arvostus on vähenemässä? Ensimmäiseen näkökulmaan löytyisi tukea siitä, että usko omaan tulevaisuuteen on tässä barometrissa ennätysalhaisella tasolla ja myös elämäntyytyväisyydessä on pandemia-ajan jälkeen ollut laskua. Jälkimmäistä näkökulmaa voisi perustella tutkimuksella, joka korostaa jälkimateriaalisten, kosmopoliittisten ja yhteisöllisten arvojen nousua nuorten keskuudessa (Henn, Sloam & Nunes 2022). Barometrin pohjalta ei voida vastata, onko kysymys jommastakummasta tai molemmista kehityskuluista. Siksi voidaan todeta vain tutkijoille tyypilliseen tapaan, että kehityskulku on mielenkiintoinen ja sitä on syytä seurata myös jatkossa.

KUVAAJA 19. Puhelinvastaajien vastaukset väitteeseen “menestyminen elämässä on itsestä kiinni” vuosina 1996–2024. Vuosina 1996–1997 tutkimuksessa oli mukana vain rekisteriäidinkieleltään suomenkielisiä ja vuosina 2007–2013 vain suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria.

TULEVAISUUSUSKO

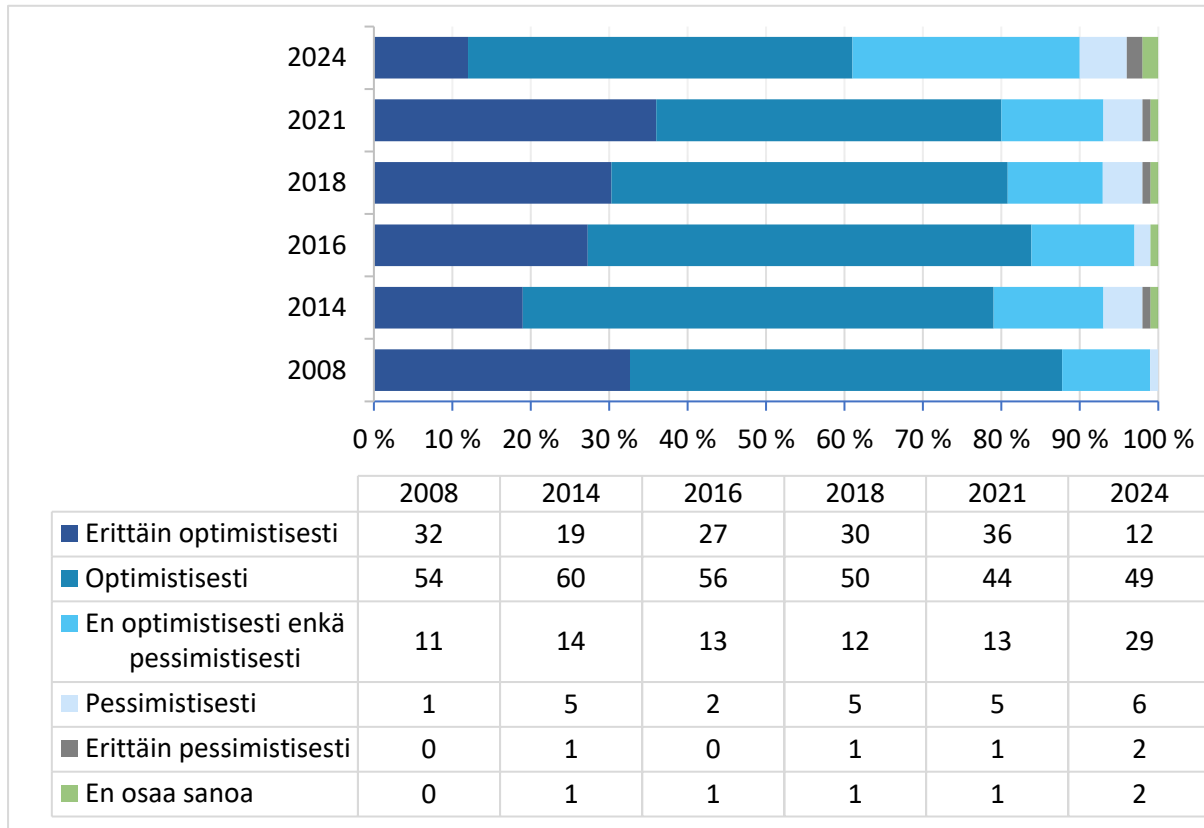
Sivut 81–85

Kysymys siitä, kuinka optimistisesti tai pessimistisesti vastaaja suhtautuu tulevaisuuteen, lisättiin barometreihin vuonna 2008. Vastaajilta on kysytty näkemyksiä omasta tulevaisuudestaan (5 kertaa ennen tätä barometria), oman asuinpaikan tulevaisuudesta (3 kertaa), Suomen tulevaisuudesta asuinmaana (5 kertaa), Euroopan tulevaisuudesta (2 kertaa) ja maailman tulevaisuudesta ylipäänsä (5 kertaa). Yleiskuva näissä vastauksissa on ollut, että vastaajat ovat suhtautuneet omaan ja Suomen tulevaisuuteen huomattavasti optimistisemmin kuin maailman tulevaisuuteen. (Kiilakoski & Laine 2022, 74–76.) Maailman tulevaisuuteen kohdistuva huoli ei siis välttämättä käänny huoleksi omasta tulevaisuudesta.

Laadullisessa tutkimuksessa ilmiötä on selitetty esimerkiksi sillä, että vaikka tulevaisuudessa nähtäisiinkin piirteitä, jotka tulevat aiheuttamaan hankaluuksia nuorille, nuoret ajattelevat itse selviytyvänsä. Esimerkiksi Minna Nikusen ja Päivi Korvajärven mukaan nuorilla aikuisilla on käytössään toiveikkaan pessimismin resurssi: nuoret näkevät oman tulevaisuutensa myönteisessä tai toiveikkaassa valossa, vaikka he tunnistavat, että joillakin heidän vertaisillaan voi tulevaisuudessa olla hankaluuksia. Nikusen ja Korvajärven tulkinnan mukaan optimismissa onkin individualistinen piirre. (Nikunen & Korvajärvi 2022.) Samoin Anita Rubin on omissa tutkimuksissaan todennut, että nuoret hahmottavat tulevaisuutensa omien toimintamahdollisuuksiensa ja toisaalta modernin teollisuusyhteiskunnan sosiaalista nousua enteilevien kehityskulkujen mukaisena. Maailman tulevaisuus sen sijaan näyttäytyy erilaisten uhkakuvien kautta. (Rubin 2013.) Kuten luvussa Onko menestyminen itsestä kiinni? todettiin, aiempaa harvempi on sitä mieltä, että yksilö voi vaikuttaa menestymiseensä. Voi olettaa, että tämä on yhteydessä myös tulevaisuususkoon.

Tässä barometrissa vastaajilta kysyttiin heidän näkemyksiään omasta tulevaisuudestaan. Kaikkinensa kysymys on esitetty barometrin historian aikana kuusi kertaa aikavälillä 2008–2024. Näin muotoutunut aikasarja kertoo 16 vuoden

aikajänteellä tapahtuneista muutoksista nuorten suhteessa tulevaisuuteen (kuvaaja 40).

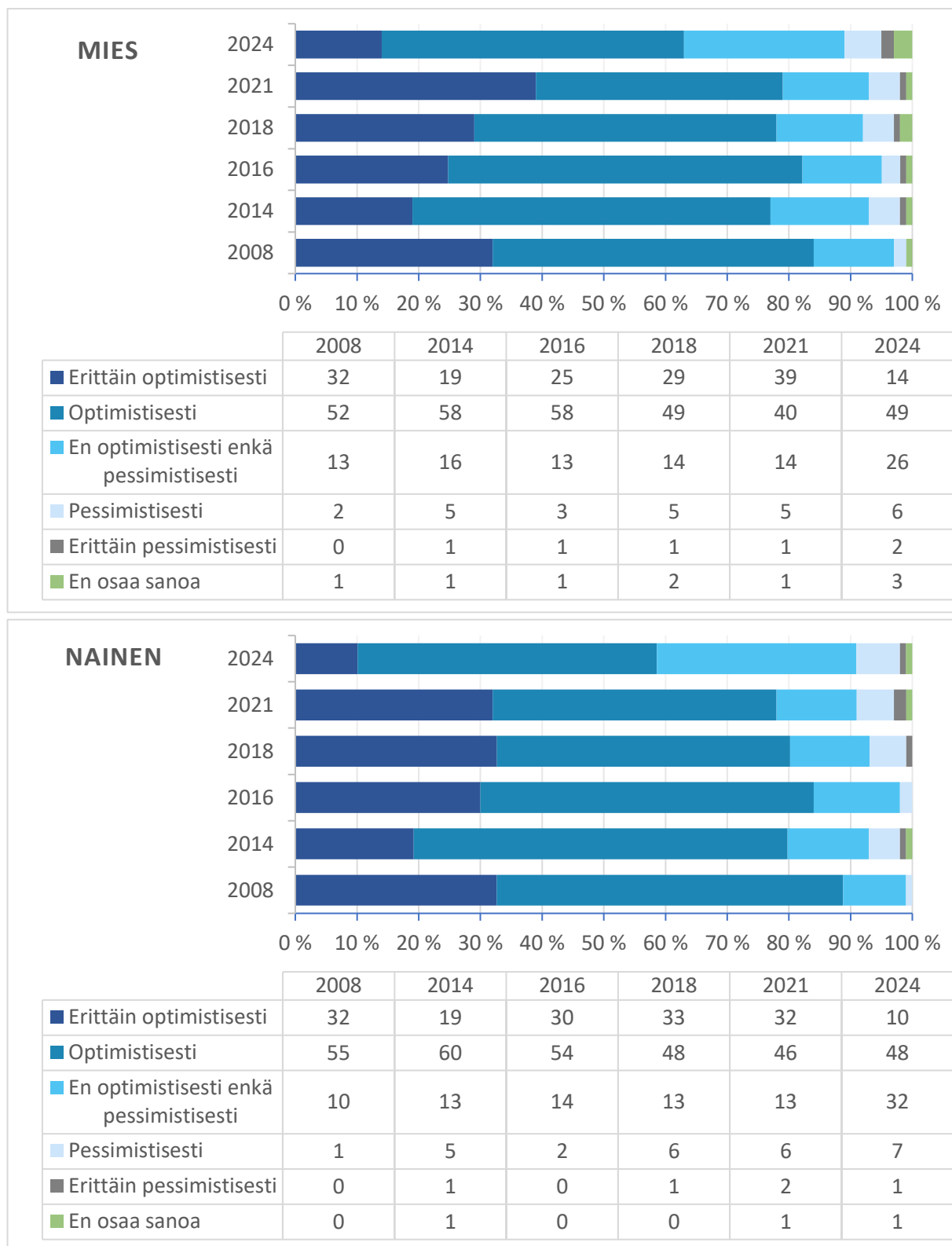
KUVAAJA 40. Puhelinvastaajien vastausten arvioitu jakauma kysymykseen “kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtautut omaan tulevaisuuteesi?” vuosina 2008–2024. Vuosina 2018 ja 2021 toiseksi äärevimmät vaihtoehdot olivat “jokseenkin optimistisesti” / ”jokseenkin pessimistisesti”. Vuosina 2008 ja 2014 mukana oli vain rekisteriäidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria.

Vuonna 2024 erittäin optimistisesti omaan tulevaisuuteensa suhtautui 12 prosenttia puhelinvastaajista. Erittäin optimistisesti suhtautuvien osuus on vaihdellut huomattavasti vuosina 2008–2024. Suurimmillaan se on ollut vuonna 2021, jolloin keräysajankohtana ajankohtaisesta koronapandemiasta huolimatta erittäin optimistisia oli 36 prosenttia. Erittäin optimististen osuudessa on kuitenkin tapahtunut huomattavaa laskua vuodesta 2021, ja vuonna 2024 tämä osuus oli alimmillaan. Myös erittäin optimististen ja optimististen yhteenlaskettu osuus oli alimmillaan vuonna 2024. Korkeimmillaan osuus oli vuonna 2008, jolloin 86 prosenttia vastaajista suhtautui omaan tulevaisuuteensa optimistisesti. Vuonna 2024 vastaava osuus oli 61 prosenttia. Optimististen osuudessa on huomattavaa laskua myös vuosista 2018 ja 2021.

Muutos selittyy sillä, että yhä useampi nuori on siirtynyt vastaamaan suhtautuvansa neutraalisti, eli ei optimistisesti eikä pessimistisesti. Näiden nuorten osuus on kasvanut 16 prosenttiyksikköä vuodesta 2021 vuoteen 2024. Vaikka voidaan sanoa, että optimistisesti suhtautuvien määrä on vähentynyt, tämä ei siis tarkoita, että pessimismi sinällään on lisääntynyt. Pessimistisesti suhtautuvien osuus on edelleen varsin pieni. Kysymys tulevaisuususkosta noudattelee samantapaista kehityskulkua kuin tyytyväisyys elämään, jota käsiteltiin luvussa Elämänhallinta ja elämään tyytyväisyys. Tyytyväisyys elämään laski vuodesta 2020 vuoteen 2022, ja se pysyi samalla tasolla myös vuosina 2023 ja 2024. On tietysti luontevaa ajatella, että tyytyväisyydellä elämään on jonkinlainen yhteys myös tulevaisuususkoon. Kuten edellä todettiin, nuorten tulevaisuususkoa ei selitä pelkästään heidän käsityksensä maailman tapahtumista, vaan kyse on yksilön käsityksistä koskien omia toimintamahdollisuuksiaan nyt ja tulevaisuudessa.

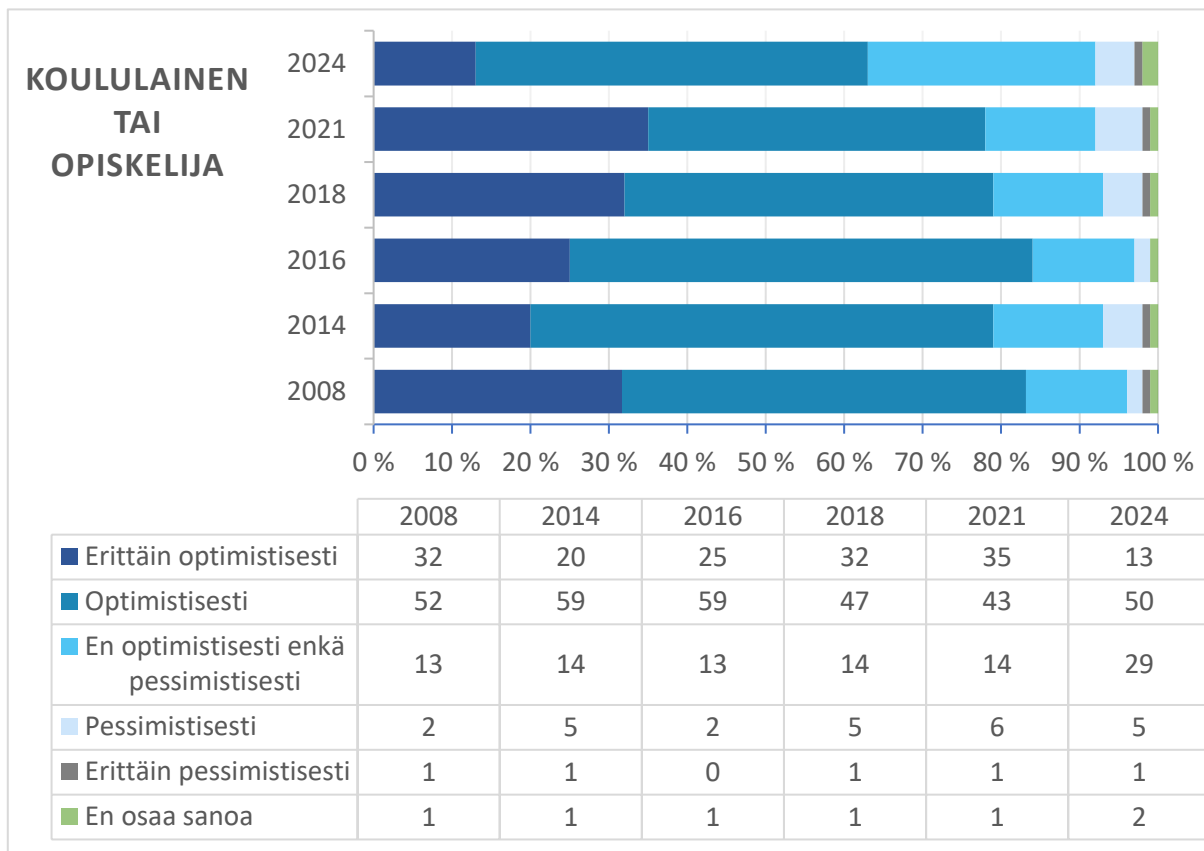
Nuorisobarometreissa on havaittu nuorten naisten kokevan miehiin verrattuna vähäisempää tyytyväisyyttä elämäänsä (Happonen & Kiilakoski 2024). Myös Kouluterveyskyselyn mukaan tytöt ovat tyytymättömämpiä elämäänsä, minkä lisäksi heillä on enemmän yksinäisyyden kokemuksia ja he kokevat terveydentilansa heikommaksi. Näin on sekä peruskoulussa, ammatillisessa oppilaitoksessa että lukiossa opiskelevien osalta. (Helenius & Kivimäki 2023.) Tulevaisuususkon osalta erot sukupuolten välillä ovat verrattain maltillisia (kuvaaja 41). Miehistä 63 prosenttia suhtautui vuonna 2024 tulevaisuuteensa optimistisesti, kun taas luku naisilla oli 58 prosenttia. Pessimistisesti suhtautuvien osuus oli molemmilla 8 prosenttia.

Kuvaajasta 41 voidaan lukea, että suurimmillaan optimismi oli vuonna 2008. Tuolloin sukupuolten välillä ei myöskään ollut juurikaan eroa. Tämän jälkeen optimistisesti tulevaisuuteen suhtautuvien osuus vaihteli 80 prosentin molemmin puolin. Molemmilla sukupuolilla kaikkein matalinta tulevaisuusoptimismi oli vuonna 2024.

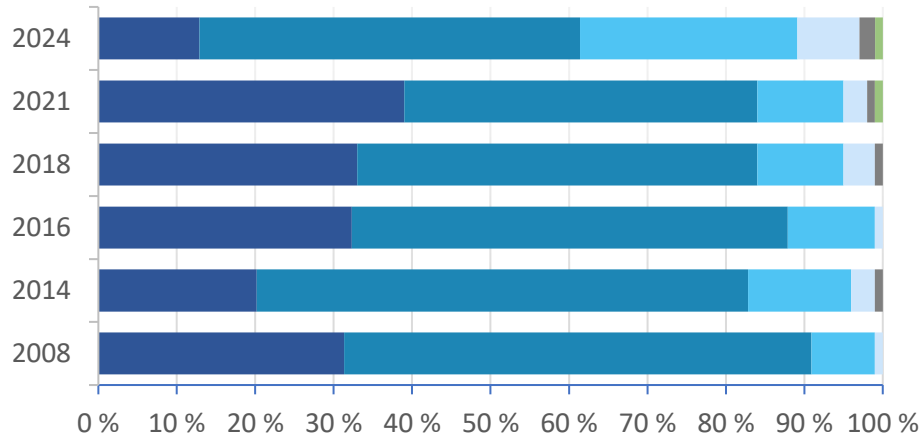

KUVAAJA 41. Puhelinvastaajien vastausten arvioitu jakauma kysymykseen “kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtaudut omaan tulevaisuuteesi?” rekisterisukupuolen mukaan vuosina 2008–2024. Vuosina 2018 ja 2021 toiseksi äärevimmät vaihtoehdot olivat ”jokseenkin optimistisesti” / ”jokseenkin pessimistisesti”. Vuosina 2008 ja 2014 mukana oli vain rekisteriäidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria.

Enemmän eroja piirtyy näkyviin, kun tarkastellaan pääasiallista toimintaa eli sitä, ovatko vastaajat opiskelijoita, työssäkäyviä, yrittäjiä, työttömiä vai muussa elämäntilanteessa (kuvaaja 42). Tarkastelujaksona 2008–2024 työttömien tulevaisuususkon on ollut aina vähäisintä. Kaikissa elämäntilanteissa olevien tulevaisuususkon oli suurimmillaan vuonna 2008 ja vähäisintä vuonna 2024. Muiden kuin työttömien tulevaisuususkon on ollut verrattain vakaata vuoteen 2021 asti. Vuonna 2024 optimististen määrä on vähentynyt ja erittäin optimistisesti suhtautuvien osuus oli aiempaa vähäisempi kaikissa ryhmissä. Työttömällä tulevaisuususkon on vaihdellut eniten.

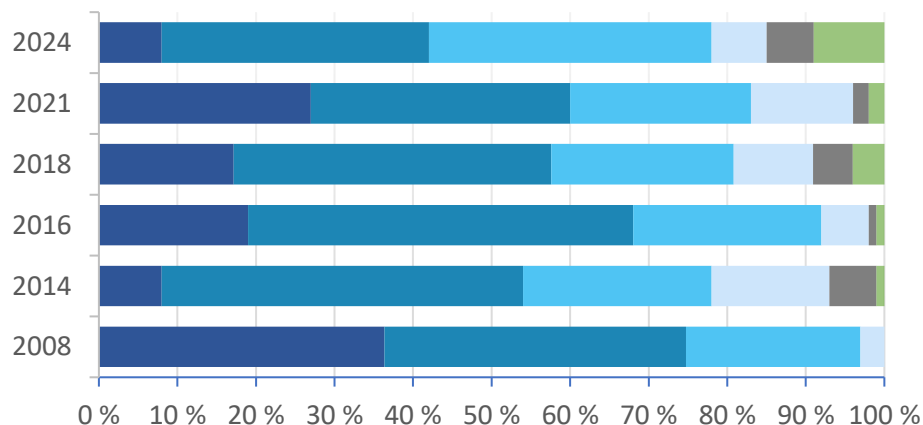

TYÖSSÄ TAI YRITTÄJÄ

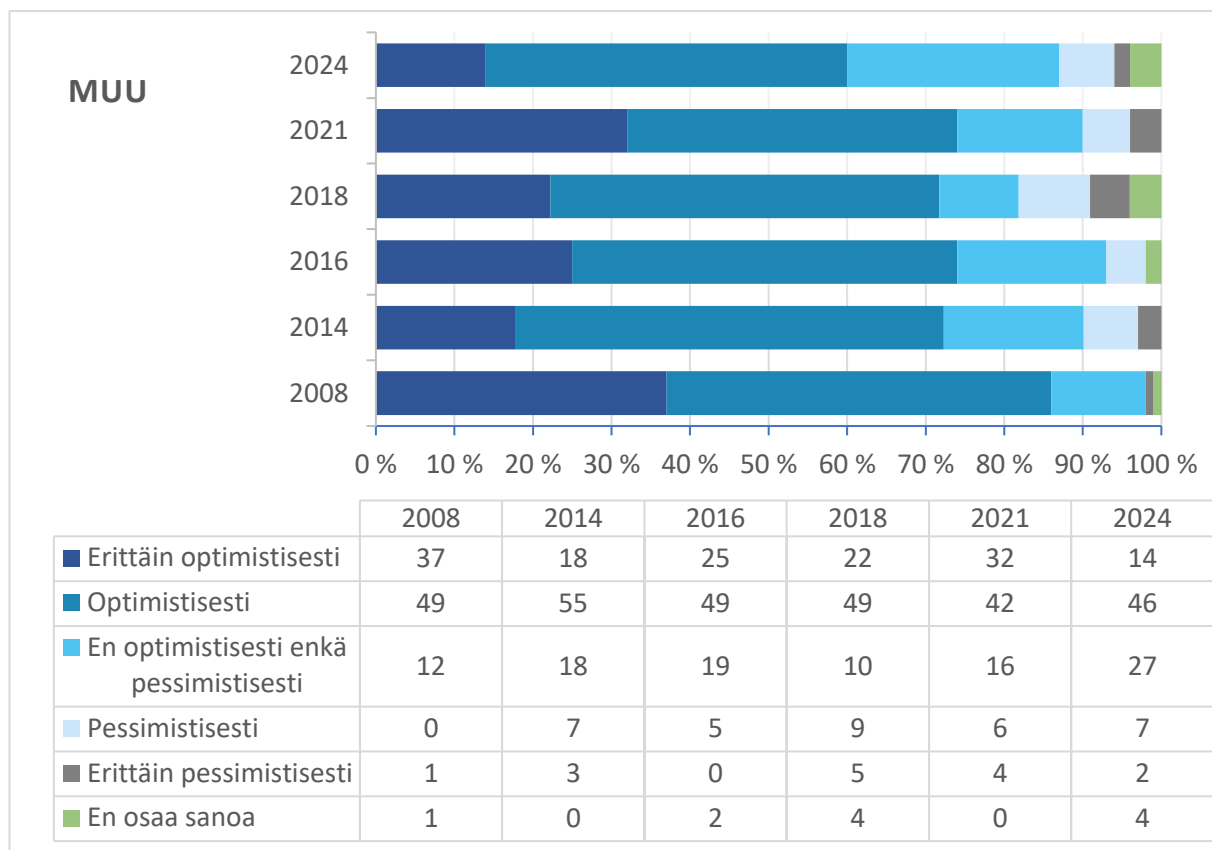

	2008	2014	2016	2018	2021	2024
■ Erittäin optimistisesti	31	20	32	33	39	13
■ Optimistisesti	59	62	55	51	45	49
■ En optimistisesti enkä pessimistisesti	8	13	11	11	11	28
■ Pessimistisesti	1	3	1	4	3	8
■ Erittäin pessimistisesti	0	1	0	1	1	2
■ En osaa sanoa	0	0	0	0	1	1

TYÖTÖN

	2008	2014	2016	2018	2021	2024
■ Erittäin optimistisesti	36	8	19	17	27	8
■ Optimistisesti	38	46	49	40	33	34
■ En optimistisesti enkä pessimistisesti	22	24	24	23	23	36
■ Pessimistisesti	3	15	6	10	13	7
■ Erittäin pessimistisesti	0	6	1	5	2	6
■ En osaa sanoa	0	1	1	4	2	9

KUVAAJA 42. Puhelinvastaajien vastausten arvioitu jakauma kysymykseen “kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtaudut omaan tulevaisuuteesi?” pääasiallisen toiminnan mukaan vuosina 2008–2024. Vuosina 2018 ja 2021 toiseksi äärevimmät vaihtoehdot olivat ”jokseenkin optimistisesti” / ”jokseenkin pessimistisesti”. Vuosina 2008 ja 2014 mukana oli vain rekisteriäidinkieleltään suomen- ja ruotsinkielisiä nuoria.

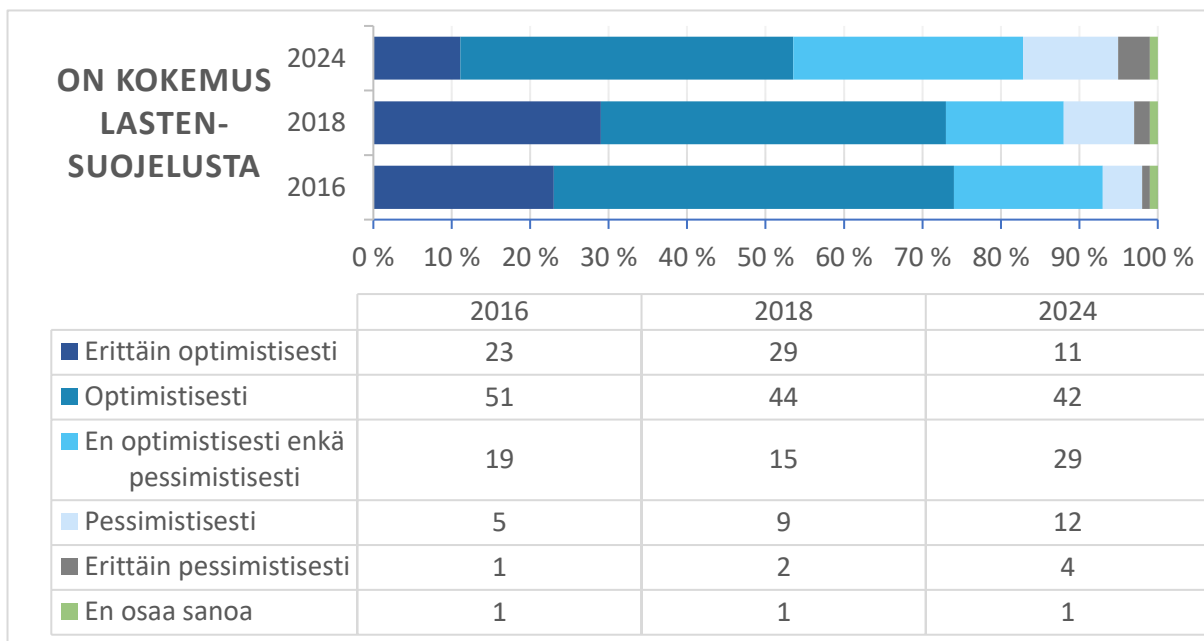
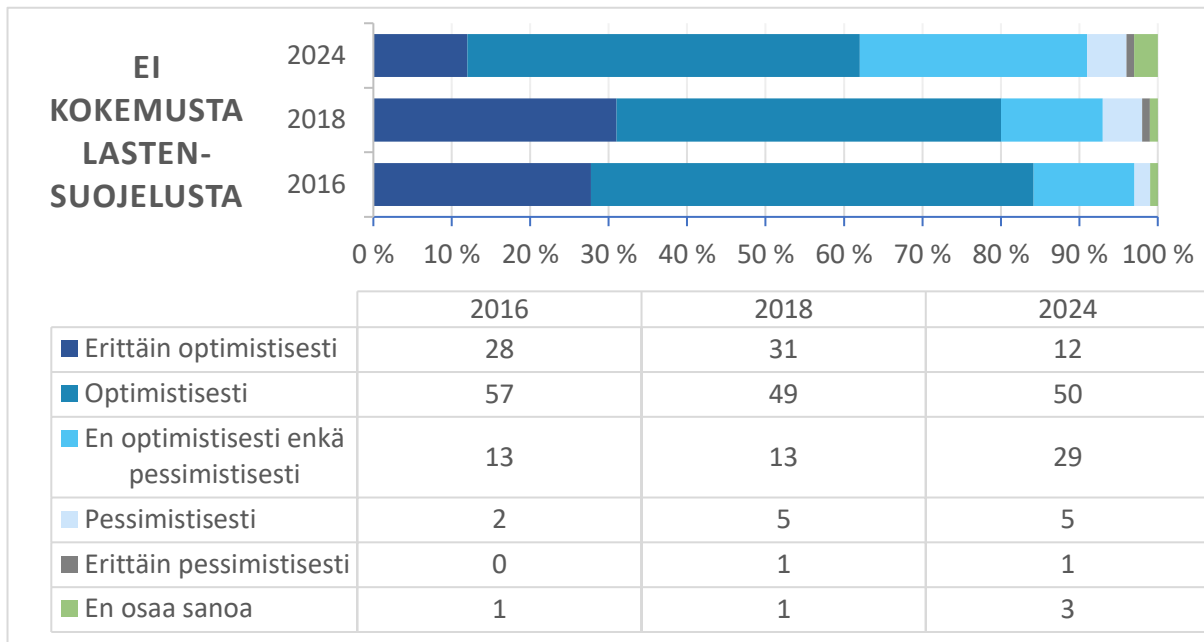
Vuonna 2024 työttömistä 42 prosenttia eli alle puolet suhtautui tulevaisuuteensa optimistisesti. Muissa ryhmissä optimistisesti suhtautuvien osuus oli 60–63 prosenttia. Työttömissä oli suurin osuus pessimistisesti suhtautuvia sekä heitä, jotka eivät osanneet sanoa kantaansa. Vuodesta 2021 vuoteen 2024 on myös huomattavaa kasvua niiden työttömien osuudessa, jotka valitsevat ”en osaa sanoa” -vaihtoehdon.

Lastensuojelutaustan on Nuorisobarometreissa havaittu olevan yhteydessä moniin eri asioihin. Se on yhteydessä myös tulevaisuususkoon. Sellaiset puhelinvastaajat, joiden perhe oli peruskouluiässä tekemisissä lastensuojelun kanssa, ovat olleet jonkin verran vähemmän optimistisia kuin he, joilla vastaavaa kokemusta ei ole (kuvaaja 43).

Kummankin ryhmän tulevaisuususko on pudonnut. Lastensuojelutaustaa omaavilla vastaajilla pessimismi on kasvanut tilastollisesti merkitsevästi nopeammin kuin muilla

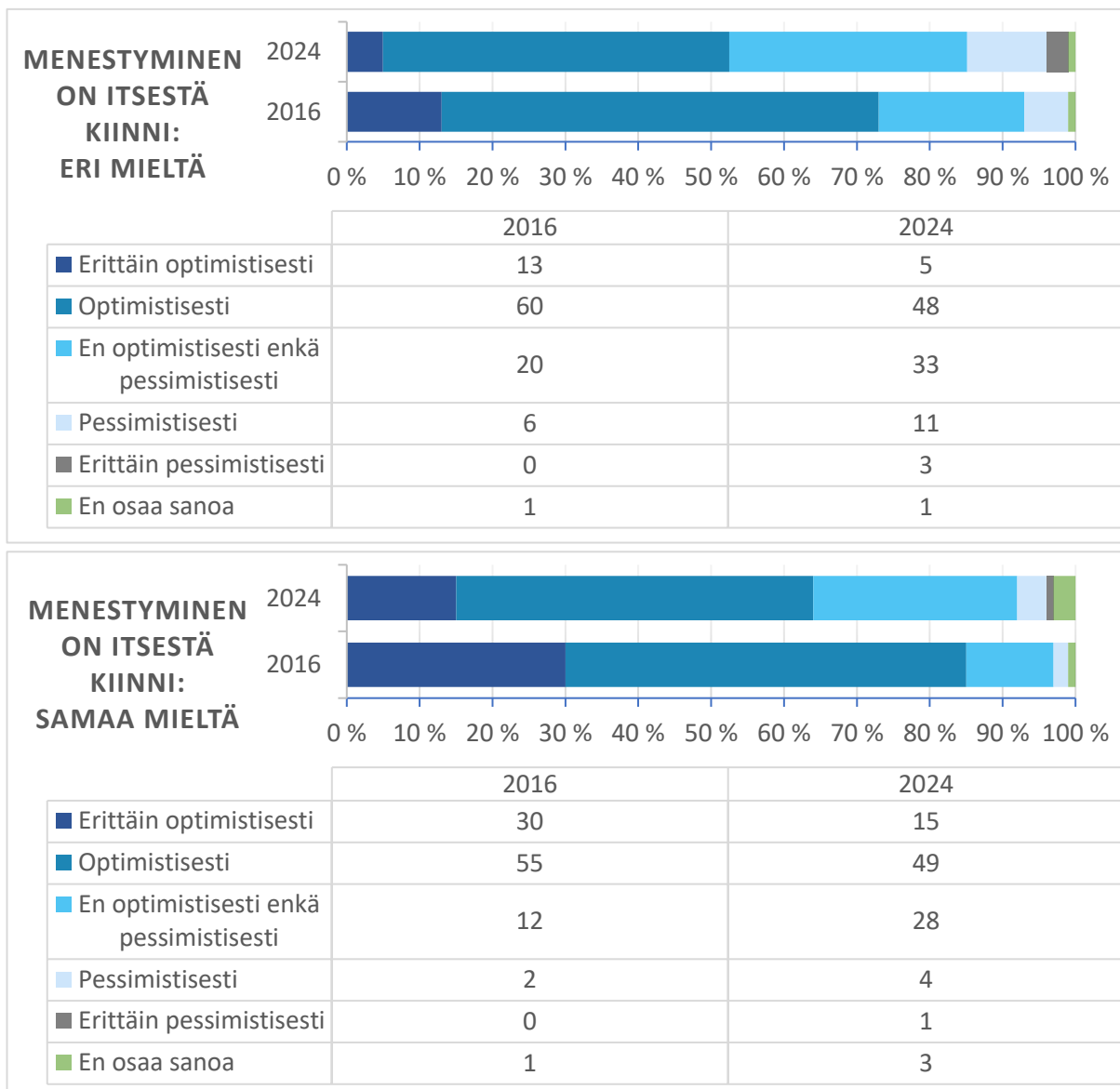
vastaajilla, kun asiaa tarkastellaan lineaarisella todennäköisyysasteikolla.

Lastensuojelutaustaisista jopa 16 prosenttia suhtautui vuonna 2024 tulevaisuuteensa pessimistisesti.

KUVAAJA 43. Puhelinvastaajien vastausten arvioitu jakauma kysymykseen “kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtaudut omaan tulevaisuuteesi?” sen mukaan, oliko nuori ollut peruskouluiässä tekemisissä lastensuojelun kanssa. Vuonna 2018 toiseksi äärevimmät vaihtoehdot olivat ”jokseenkin optimistisesti” / ”jokseenkin pessimistisesti”. Vastaajat, jotka eivät osanneet tai halunneet vastata lastensuojelutaustastaan, on yhdistetty ”ei kokemusta lastensuojelusta” -ryhmään.

Lopuksi tarkastelemme vielä sitä, missä määrin tulevaisuususko on yhteydessä käsityksiin yksilön mahdollisuuksista. Asia on tietysti mielenkiintoinen silloin, kun selitetään, mistä tulevaisuususkon putoaminen voisi johtua. Toisaalta sillä voi olla merkitystä myös, kun mietitään, miten tulevaisuususkoa voi vahvistaa. Kuvaajasta 44 voi lukea, että ne vastaajat, jotka ovat eri mieltä siitä, että menestyminen on itsestä kiinni, suhtautuvat vähemmän optimistisesti tulevaisuuteen. Heissä myös pessimistisesti suhtautuvien osuus on isompi. Kummassakin ryhmässä optimististen osuus on vähentynyt.

KUVAAJA 44. Puhelinvastaajien vastausten arvioitu jakauma kysymykseen “kuinka optimistisesti tai pessimistisesti suhtaudut omaan tulevaisuuteesi?” sen mukaan, oliko nuori enemmän samaa vai eri mieltä väitteestä “menestyminen elämässä on itsestä kiinni”. Heidät, jotka vastasivat ”en osaa sanoa” menestymistä koskevaan kysymykseen, on jätetty analyysistä pois.